

Redovisning av Jordbruksverkets uppdrag att medverka i genomförandet av Europeiska unionens strategi för Östersjöregionen år 2016 till 2020

Härmed redovisar Jordbruksverket uppdraget från regeringen om att medverka i genomförandet av Europeiska unionens strategi för Östersjöregionen, regeringsbeslut N2016/00268/SUN. Rapporten beskriver inledningsvis Jordbruksverkets ansvarsområden i generella termer och utgår därefter från den frågemall som inkom från Tillväxtverket den 24 september 2020. Under fråga ett redovisas enbart de aktiviteter och verksamheter som Jordbruksverket särskilt bedömer bidragit till strategins mål och delmål genom internationella samarbeten inom ramen för strategin. Genom Jordbruksverkets nationella ansvar och verksamhetsområde bidrar myndigheten därutöver, direkt eller indirekt, till en stor del av strategins mål och delmål även om det inte sker genom internationella samarbeten.

Jordbruksverket

Jordbruksverket är förvaltningsmyndighet inom jordbruksområdet, fiskeområdet och därtill knuten landsbygdsutveckling med uppgift att arbeta för en hållbar utveckling, ett gott djur- och smittskydd, ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet och en livsmedelsproduktion till nytta för konsumenterna. I uppdraget ingår bland annat att främja näringarna inom jordbruk, yrkesfiske, fisketurism och fritidsfiske samt vattenbruk. Jordbruksverket är nationellt ansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*.

Ekonomiska styrmedel

Jordbruksverket är förvaltande och utbetalande myndighet för landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet, direktstöden, producentorganisationsstödet för frukt och grönt, gödselgasstödet, nationella stödet för jordbruk i norra Sverige samt regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling. Vår verksamhet omfattar bland annat utbetalning, analys, uppföljning och utvärdering knutet till de stöd vi hanterar. Vi ansvarar även för

föreskrifter kring stödets villkor och kontroller. Vi tar fram underlag och förslag på justeringar av stöden och ger förslag på nya stöd, inte minst inför nya programperioder. Vi arbetar med kontroll av stöd. Vår utgångspunkt är att ha så samhällsekonomiskt effektiva stöd som möjligt.

Lagstiftning och tillsynsvägledning

Jordbruksverket är ansvarig myndighet för lagstiftning på områden som bl.a. handlar om hantering av växtskyddsmedel, miljöhänsyn vad avser växtnäring, hänsyn till natur- och kulturvärden, ekologisk produktion, genetiskt modifierade organismer samt djurskydds- och smittskydd. Jordbruksverket är också ansvarig administrativ myndighet för EU:s CITES förordningar. Vi har tillsynsvägledning gentemot kommuner och länsstyrelser, bl.a. inom områdena växtskydd, växtnäring och hänsyn till odlingslandskapets natur- och kulturvärden. Vi har även vägledningsansvar på ett stort antal områden som rör djur, exempelvis på områden som djurskydd och foder.

Rådgivning, kompetensutveckling och informationsinsatser:

Arbetet omfattar bl.a. minskad övergödning inom Greppa näringen, integrerat växtskydd genom Växtskyddscentralerna och Greppa näringen, natur- och kulturmiljöer, ökad markbördighet och vattenhushållning, ekologisk produktion, energieffektivisering, förnybar energi, minskat utsläpp av växthusgaser, ökad konkurrenskraft, ökad djurvälstånd och förgrönings- och tvärvillkorsrådgivning. Vi arbetar bland annat med fortbildning av rådgivare, informationsmaterial, mobilappar och broschyrer. Det mesta av rådgivningen till lantbrukare sker genom länsstyrelserna, men i stor omfattning utifrån underlag framtagna av Jordbruksverkets rådgivningsenhet.

Veterinära verksamheten

Vi har distriktsveterinärer i hela landet för att alla djur i människans vård ska kunna få hälso- och sjukvård dygnet runt. Vi arbetar förebyggande för att minska användandet av antibiotika inom djurproduktionen.

Statistik

Vi tar fram kvalitetssäkrad statistik inom jordbruksområdet och från de olika program vi förvaltar. Statistiken används både för nationell och internationell rapportering, samt i analyser och utredningar både internt och externt.

Utredningar

Jordbruksverket har en omfattande utredningsverksamhet och arbetar med både regeringsuppdrag och egeninitierade utredningar. Verksamheten omfattar t.ex. effekter av klimatförändringar, bioenergi, jordbrukspolitikens påverkan på miljön, utredningar inom landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet, hållbar livsmedelsproduktion, vattenhushållning, miljömål och konkurrenskraft. Förutom kompetens inom sakfrågorna inkluderar vi, där så

är relevant, samhällsekonomiska analyser. Våra utredningar ligger ofta till grund för politiska ställningstagande och Sveriges ståndpunkter i EU.

Försöks- och utvecklingsverksamhet (FoU)

De FoU-medel som Jordbruksverket förfogar över används inom miljömålsarbetet och inom ekologisk produktion. Våra prioriteringar av insatser görs utifrån specifika behov inom respektive miljömål. Vår tanke är att genom riktade FoU-projekt utveckla verksamheter så att den negativa miljöpåverkan blir mindre och för att förstärka en positiv påverkan.

Internationellt arbete

Vi deltar i EU-kommittéer för de olika fonder vi förvaltar. Vi har ett omfattande deltagande i kommittéer även när det gäller andra EU-gemensamma regelverk, samt deltar i EU:s arbete kring växtskadegörare. Utöver detta deltar vi på olika sätt i andra internationella sammanhang, några av dessa redovisas mer i detalj under respektive policyområde (PA).

Konkurrenskraft och förenkling

Jordbruksverket arbetar för att stärka svenskt jordbruks konkurrenskraft. Målet är ett livskraftigt svenskt jordbruk som också levererar kollektiva nyttigheter. Genom att utveckla svenskt jordbruk exporterar vi inte den negativa miljöpåverkan som livsmedelsproduktion kan innebära. Verksamheten omfattar utredningar, analyser och kunskapssammanställningar. Jordbruksverket arbetar också med förenklingar i alla led genom att arbeta för att underlätta kontakten mellan brukare och myndigheten, underlätta ansökningsförfaranden och förenkla regelverk. Jordbrukets konkurrenskraft är ett prioriterat område för Jordbruksverket och det läggs mycket fokus på detta inom kompetensutveckling och rådgivning.

Levande landsbygd

Landsbygdsutveckling och en levande landsbygd är en förutsättning för att nå flera miljökvalitetsmål. För att bevara och utveckla en levande landsbygd krävs ett mångfacetterat näringsliv, en god service och en väl fungerande infrastruktur. Jordbruksverkets verksamhet bedrivs främst inom landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet samt regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling. Jordbruksverket är förvaltningsmyndighet både för landsbygdsprogrammet och för havs- och fiskeriprogrammet samt även för det särskilda genomförandeprogrammet för lokalt ledd utveckling som finansieras genom regionalfonden och socialfonden.

Det nationella landsbygdsnätverket, som är finansierat genom både landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet, har sitt kansli på Jordbruksverket och är en plattform för lärande och erfarenhetsutbyte för de ca 100 nationella organisationer och myndigheter som i nuläget är medlemmar. Dessutom är landsbygdsnätverket en kontaktpunkt för de 48 leaderområdena, som arbetar med lokalt ledd utveckling.

Fråga 1. Redogör för hur ni arbetat med de delmål i strategin som närmst berör er organisations verksamhetsområde under perioden 2016-2020, t.ex. via;

- *EU-finansierade projekt*
- *I nätverk och samarbetskonstellationer*
- *Annat*

Mål - Rädda havsmiljön

Målet rädda havsmiljön handlar bl.a. om att uppnå god miljöstatus och biologisk mångfald i havet. Att uppnå målet om att rädda havsmiljön är en direkt förutsättning för att lyckas med strategin som helhet. Målet bidrar också till en ökad hållbarhet av varor och tjänster som är beroende av ett hälsosamt marint ekosystem, inklusive att skydda marina och kustnära miljöer. Östersjöns unika miljö och sårbarhet för bl.a. övergödning, föroreningar och överfiske ställer särskilt höga krav på samarbete inom regionen. För att hantera utmaning som kräver gemensamma och gränsöverskridande insatser innehåller målet de tre delmålen ”klart vatten i havet”, ”rikt växt- och djurliv” samt ”ren och säker sjöfart”. Nedan redovisar Jordbruksverket de aktiviteter och verksamheter som myndigheten särskilt bedömer bidragit till mål och delmål under perioden 2016-2020.

Polycysamordnare för policyområde Bioekonomi

Sedan år 2016 har Jordbruksverket haft regeringens uppdrag som polycysamordnare (PAC) inom policyområdet bioekonomi. Policyområdet utgör ett av total fem policyområden under målet rädda havsmiljön. Jordbruksverket har ett särskilt ansvar för den blåa bioekonomin (bl.a. fiske, vattenbruk) och är tillsammans med representanten från Finland, Litauen och Nordiska ministerrådet i Danmark en av fyra samordnare inom policyområdet. Under perioden har arbetet inriktats på att utveckla etablerade kontaktytor inom Östersjöregionen, samverka med övriga PAC inom PA Bioekonomi (Jordbruk, Skogsbruk och Landsbygdsutveckling) samt initiera och delta i olika projektsatsningar inom bioekonomi och blå ekonomi. Inom arbetet har Jordbruksverket under aktuell period bl.a. initierat och samordnat ett östersjönätverk för förvaltningsmyndigheter inom havs- och fiskeriprogrammet (BSR EMFF-nätverket), medverkat i det Interreg-finansierade plattformprojektet ”Blue Platform” samt samordnat projektet ”BeUBio” för ungas medverkan i utvecklingen av en hållbar och bioekonomi i Östersjöregionen. Jordbruksverkets representant har också deltagit i flera internationella konferenser och möten med övriga PAC och HAC och dessutom deltagit i Bioeconomy Council som Nordiska Ministerrådet organiserar. Genom samarbetet har några samarbetsprojekt fått status som flaggskepp och några projektförslag har prioriterats för Seed money från Interreg. Vidare har Jordbruksverket i rollen som PAC aktivt verkat för att utveckla och effektivisera strategins implementering, bl.a. i samband med revidering av handlingsplanen.

Greppa Näringen

Jordbruksverket ansvarar för projekten Greppa Näringen och Vattenhushållning, som bedrivs inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram för åren 2014-2020. Projektet jobbar med rådgivning och information som direkt och indirekt berör frågan om ansvar för nitratdirektivet och därtill kopplade föreskrifter. Även ramdirektivet för vatten är styrande för prioriteringarna.

Pedagogiskt verktyg om beslutsstöd i fält om spridning av stallgödsel och underlag för gödsling

Greppa Näringen har en kalkyl på hemsidan www.greppa.nu där lantbrukaren kan beräkna växtnäring- och miljöeffekten av stallgödselspridning. E-tjänsten användes cirka 2200 gånger per år under perioden. Mer avancerade beräkningar kan göras av rådgivare i beräkningsprogrammet Vera som Jordbruksverket utvecklar och underhåller och som utgör underlag för anpassad gödsling och värdering av stallgödsel. Totalt genomfördes 4020 gårdsbesök då växtnäring-balanser beräknades och 1030 rådgivningar kring strategier för gödsling med miljöhänsyn. Beräkningar finns samlade i en databas och statistik kan tas fram från balanserna och stallgödselspridningen. Under åren har användarvänligheten förbättrats och data har kvalitetssäkrats framförallt bland annat det gäller fjäderfå. Projektet drar vid denna kvalitetssäkring nytta av det arbete som bedrevs inom Interreg-projektet Manure standards, i vilket Jordbruksverket ingick som en partner.

Innovation för bättre anpassad kvävegödsling

Greppa Näringen har under perioden bidragit till finansieringen av en tjänst som gör att satellitbilder kan laddas ner från Internet. Detta görs numera i samverkan med SLU, Lantmännen och DataVäxt. Bilderna bearbetas numer via en EU-gemensam grätjänst och vegetationsindex visas för varje enskilt fält över hela landet och under en längre tidsperiod än tidigare år. Detta ger möjlighet till styrning av gödselspridaren och till en bättre platsanpassad gödsling. Motsvarande tjänst finns nu även i Danmark, Norge och Finland och förhoppningsvis sprids tjänsten till fler länder runt Östersjön.

Innovation för minskade fosforförluster

Under perioden har ett antal aktiviteter utförts för att öka intresset för åtgärder som minskar fosforförlusterna från åkermark. Dessa åtgärder är det som fokuseras på i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för att uppnå målen i EU:s ramdirektiv för vatten. Strukturkalkning, är en metod som intresserar både lantbrukare, forskare och rådgivare och som Greppa Näringen informerat om i olika sammanhang under åren. Detta är en åtgärd som inte är lika väl känd i övriga länder kring Östersjön och där Sverige kan vara ett föregångsland. Under perioden har Greppa Näringen introducerat två nya rådgivningsmoduler för lantbrukare med direkt koppling till strategin. Dels modul 14U "Underhåll av diken" där rådgivaren går igenom hur underhållet av diken görs på ett miljövänligt sätt och som minskar risken för översvämningar och fosforförluster. Dels modul 1Ah "Startrådgivning häst" som går ut på att göra hästhållaren medveten om sin verksamhets miljöpåverkan och de mål och direktiv som finns för att minska denna påverkan. Det är speciellt fokus på fosforförluster.

Under 2019-2020 har Greppa Näringen även samverkat med projektet LEVA som drivs av Havs- och vattenmyndigheten (HAV) och som syftar till lokal åtgärdssamordning. I 20 pilotområden arbetar s k åtgärdssamordnare för att inspirera markägare till kostnadseffektiva åtgärder mot fosforförluster. Mycket gäller att hjälpa till med ansökan om bidrag till anläggning av våtmarker, men även andra åtgärder som minskar fosforförluster från fälten. Greppa Näringen och vattenhushållningsprojektet har erbjudit åtgärdssamordnarna att delta på de fortbildningskurser och konferenser för rådgivare som genomförts under året, för att öka kunskapen om vattenåtgärder i landskapet.

Enskild rådgivning kring våtmarker och underhåll av diken och dränering

Inom Greppa Näringen har under tidsperioden 930 rådgivningar gällt anläggning och skötsel av våtmarker för näringsretention, främst gällande kväve men även fosfor. Översyn av funktionen av täckdiken och öppna diken är viktigt för att undvika förluster av fosfor och 475 sådana rådgivningsbesök har genomförts under perioden.

Pedagogiskt verktyg för att diskutera gårdarnas klimatpåverkan

Under perioden har Greppa Näringen utvecklat en funktion i beräkningsverktyget Vera för att allokerat klimatteffekter för de gårdar som får rådgivning till gårdens olika produkter såsom mjölk respektive kött och biprodukter. Debatten om djurhållningens klimatpåverkan är mycket aktuell i Sverige och förhoppningsvis kommer detta arbete bidra till förståelsen i ett internationellt perspektiv. Greppa Näringen har en dialog med ett antal verksamheter och certifieringsorganisationer om hur klimatallokeringen kan användas som ett nytt verktyg i klimatrådgivningen till jordbrukare. Lustgas (dikväveoxid) är en mycket potent växthusgas så det finns en stor anledning till att hushålla med kväve både ur övergödnings- och klimatsynpunkt.

Manure Standards

Jordbruksverket var partner i Interreg-projektet Manure Standards som avslutades 2019. Projektets fullständiga titel var: "Advanced manure standards for sustainable nutrient management and reduced emissions." Projektets mål var att ta fram riktlinjer och verktyg för att underlätta bedömningar av hur mycket stallgödsel som produceras av olika djurslag och vilket växtnäringsinnehåll den har. Riktlinjerna inkluderar två delar; provtagning och analyser av stallgödsel samt beräkningar av kvantitet och kvalitet av stallgödseln i ett Excelbaserat verktyg. Dessa riktlinjer är till hjälp i upprättandet av gödslingsplaner och i beräkningar av växtnäringsbalanser. *Projektet var även partner i plattformprojektet "SuMaNu" (Sustainable Manure and Nutrient Management), ett Interreg-projekt som samlade EU-finansierade projekt inom samma ämnesområde.*

LIFE IP "Rich waters"

Jordbruksverket är partner i projektet "Rich Waters" och det är Sveriges första projekt inom EUs miljöprogram LIFE IP. Projektet startade i januari 2017 och pågår till år 2024. Målet är att förbättra vattenmiljön, främst i de mellansvenska vatten som rinner ut i och påverkar Mälaren och norra Östersjön. Projektet fokuserar på åtgärder inom fem områden bland annat Minska övergödnings från jordbruk, avlopp och dagvatten, Minska övergödnings från sjöbottnar, minska mängden miljögifter i våra vatten och

Skapa fria vandringsvägar för fisk. Projektet är i huvudsak nationellt men ett internationellt utbyte ingår även i projektet, dock icke i de delar där Jordbruksverket är aktiv partner.

BSR-nätverket för landsbygdsprogrammen

Nätverket för landsbygdsprogrammen i Östersjöregionen leds av Litauen. Jordbruksverket har varit delaktig i uppstart och planering av nätverket men under 2019 och 2020 har det inte varit några möten.

BSR-nätverket för havs- och fiskeriprogrammet

Jordbruksverket har initierat och drivit nätverket för havs- och fiskeriprogrammet i Östersjöregionen genom att arrangera gemensamma möten löpande under perioden. Syftet har varit att öka förståelsen för hur andra länder i regionen implementerar fonden genom de nationella programmen och på så vis öka möjligheten till samordning och samarbeten mellan de nationella programmen inom Östersjöregionen. Det har också tagits initiativ för samordning med de två förvaltningsnätverken för ERDF och ESF. Tyvärr har det varit ett relativt lågt deltagande inom EHFF-nätverket under senare delen av perioden.

Blue Platform

Jordbruksverket är partner i det Interregfinansierade plattformprojektet Blue Platform. Plattformprojektets drivs av det finska miljöinstitutet SYKE med administrativ hjälp av SUBMARINER-nätverket. Flera forskningsinstitut och aktörer, som deltagit i andra flaggskeppsprojekt inom strategin, är med i projektet. Projektet syftar till att använda och vidareutveckla resultaten från tidigare projekt för att utveckla den blå ekonomin i regionen. Jordbruksverket ansvarar för ett ”work package” som avser ”Alignment of funding”. Inom projektet har Jordbruksverket bl.a. samordnat aktiviteter genom tidigare etablerat nätverk med myndigheter som förvaltar EHFF inom regionen. Syftet har bl.a. varit att diskutera möjligheten till samarbeten och gemensamma finansieringsinsatser inom ramen för EHFF för att stärka genomförandet av de nationella programmen och dess koppling till strategin.

Waterdrive

Jordbruksverket är partner i Interreg projekt Waterdrive där SLU är huvudpartner. Projektet startade 2019 efter en längre tids förberedelser. Jordbruksverkets roll i projektet är kopplad till utveckling av resultatbaserade ersättningar för att minska läckage av växtnäring från jordbruk. Alla EU- länder runt Östersjön inkl. Ryssland är med i projektet. Projektet arbetar i ett antal pilotområden och fokuserar på samverkansmodeller, digitala underlag och policyutveckling för en hållbar vattenförvaltning. Det finns också en dialog mellan nätverket BSR-EAFRD och arbetet i Waterdrive. P.g.a. covid-19 har projektet fått ställa in flera planerade aktiviteter under 2020, samt även sökt om och fått förlängning t.o.m. 2021.

Baltic Blue Growth

Projektet Baltic Blue Growth har nu 6 musselodlingar i bruk: i Sverige, Danmark, Tyskland, Estland och Lettland. Partnerskapet samlar kontinuerligt in data från musselodlingarna, dels miljödata men också produktionsdata, ekonomi och sociala

aspekter. Detta har medfört att en samlad och nyanserad bild om musselodlingarnas kostnadseffektivitet börjar träda fram. All data publiceras via den webbportal (Operational Decision Support System, ODSS) som tagits fram för ändamålet (www.sea.ee/bbg-odss). Jordbruksverket är inte en formell projektpartner men har givit stöd till projektet i form av kunskap och kompetens.

HELCOM Agri-gruppen

Inom HELCOM finns en grupp (Agri) för hållbara produktionsmetoder i jordbruket. Jordbruksverket har under perioden deltagit i gruppens arbete. Det har bland annat varit inriktat på att se över åtgärder som rör lagring och spridning av gödselmedel i Annex III och att ta fram åtgärder för en strategi för näringsrecirkulering.

Mål - Länka samman regionen

Målet att länka samman regionen handlar om att utveckla och förbättra möjligheterna genom territoriella lösningar som är smarta, hållbara och inkluderande och som länkar samman regionen både kulturellt och fysiskt. Samtidigt ska de utmaningar och risker som detta kan innebära beaktas. Målet berör bl.a. att trygga transporter och energiförsörjning inom regionen samt att föra människor närmare varandra genom exempelvis forskningsutbyten, företagskontakter och tillgång till kommunikationsmöjligheter och internet. För att hantera de utmaningar som kräver gemensamma och gränsöverskridande insatser innehåller målet de fyra delmålen ”bra transportförhållanden”, ”säker energiförsörjning”, ”länka samman människor i regionen” samt ”bättre samarbeten för att bekämpa gränsöverskridande brottslighet”. Nedan redovisar Jordbruksverket de aktiviteter och verksamheter som myndigheten särskilt bedömer bidragit till mål och delmål under perioden 2016-2020.

Nordisk-baltiska landsbygdsnätverket

Det nordisk-baltiska landsbygdsnätverket har under perioden haft flera möten för att utbyta erfarenheter om flerfondslösningen för Leader (CLLD) inom olika teman. Under senare del av perioden har nätverken runt Östersjön också haft återkommande digitala träffar. Dessa, så kallade ”coffee breaks”, har haft god uppslutning vilket möjliggjort för en öppen och avslappnad dialog om arbetet inom nätverken med kollegor från flera olika länder. En del träffar har genererat idéer som sedan förverkligats genom olika typer av samarbeten och aktiviteter. Ett exempel på detta är ett samarbete mellan finska och svenska grupperna för ungas inkludering i landsbygdsutveckling. Idén föddes under ett coffee break och resulterade i ett digitalt möte mellan grupperna. Ytterligare möten är planerade under 2021.

Under perioden har flera samarbetsprojekt initierats mellan Leadergrupper inom Östersjöregionen, ibland också tillsammans med grupper från andra europeiska länder. Exempel på teman för projekten är: utveckling av besöksnäring, bevarande av kulturarv, olika användningsområden för skogen, sociala aktiviteter för unga, entreprenörskap, nyföretagande, kreativa näringar, miljö, vandringsleder och lokal mat. Alla länder i Östersjöregionen har varit representerade i minst ett av projekten. Av de totalt 48 svenska leaderområdena har 23 medverkat i samarbetsprojekt.

Ett exempel på projekt är det transnationella samarbetsprojektet om säl- och skarvproblematiken mellan drygt 15 leaderområden från flera Östersjöländer som pågått under perioden. Ett annat exempel är projektet ”*Hola Lake Immeln*” som är ett samarbetsprojekt mellan den svenska leadergruppen Skånes Ess och fyra finska leadergrupperna med syfte att ge ökad kunskap och förståelse för restaurering av sjöar. Bl.a. ska en Best Practice Manual utformas.

Mål - Öka välståndet

Målet att öka välståndet har som syfte att främja entreprenörskap, innovation, handel och digitalt driven tillväxt för att på så vis öka den inre marknadens funktion utan att utarma resurser eller ekosystem som dessa är beroende av. Genom en smart och hållbar tillväxt bidrar strategin till ökat välstånd både inom regionen och övriga delar av EU. För att hantera de utmaningar som kräver gemensamma och gränsöverskridande insatser innehåller målet de två delmålen ”förbättrad global konkurrenskraft i Östersjöregionen” samt ”klimatanpassning och förbättrad krisberedskap”. Nedan redovisar Jordbruksverket de aktiviteter och verksamheter som myndigheten särskilt bedömer bidragit till mål och delmål under perioden 2016-2020.

[Unga för utveckling av hållbar bioekonomi](#)

Jordbruksverket har genom PAC tagit initiativet till en kursserie inom Baltic Leadership Program finansierad av Svenska Institutet med temat ”Unga för cirkulär bioekonomi”. Kursprogrammet startade i slutet av 2018 och avslutades under 2019. Ett resultat av kursserien har blivit ett uppföljningsprojekt ”BeUBio” med målet att skapa en plattform för ungdomsinitiativ i Östersjöregionen med intresse för cirkulär bioekonomi och FN:s hållbarhetsmål. Unga och professionella från Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen och Sverige deltar i projektet. Jordbruksverket är projektägare och Nordiska ministerrådets kontor i Litauen är projektsamordnare.

[The Nordic Baltic Veterinary Contingency Group](#)

Jordbruksverkets Beredskapsenhet deltar aktivt i Nordic Baltic Veterinary Contingency group (NBVCG) med svensk representation. Målgruppen är i första hand veterinärer och annan personal som jobbar med beredskapsplanering inom de olika ländernas myndigheter. Ett memorandum of understanding finns undertecknat mellan de nordiska och baltiska myndigheterna. Syftet med överenskommelsen är att främja utbyte av personal och resurser vid utbrott av smittsamma djursjukdomar. Gruppen arbetar med att:

- Öka samarbete, kommunikation och utbyte av information mellan veterinära myndigheter i den nordisk/baltiska regionen inom området beredskapsplanering och hantering av kriser inom området djursjukdomar
- Uppmärksamma branschorganisationer om hot mot djurhälsa och vilka sjukdomar som kan komma att omfatta den nordiska och baltiska regionen.

Under 2019 tog gruppen fram en policy som betonar vikten av det nordisk/baltiska samarbetet även vid hantering av naturolyckor och antagonistisk verksamhet riktad mot djurhållningen.

Gruppen arbetar främst genom att anordna seminarier och workshops samt genom att arrangera gemensamma övningar mellan de nordiska och baltiska länderna. Ett syfte är att skapa nätverk mellan myndigheterna samt att harmonisera handlingsplaner för att hantera främst smittsamma djursjukdomar.

Utöver seminarier har NBVCG gruppen arbetat internt med planering av kommande gemensamma projekt inom de nordiska och baltiska länderna och möjligheterna till utökade samarbetsformer för att förebygga och bekämpa smittsamma djursjukdomar (epizootier).

Mycket av planeringen framåt har handlat om hanteringen av Afrikansk svinpest och de lärdomar man dragit från de Baltiska länderna.

NBVCG finansieras av Nordiska ministerrådet och under åren 2020-21 har Sverige ordförandeskapet i gruppen.

Samverkansfunktion för antibiotikaresistensfrågor

Jordbruksverket har, tillsammans med Folkhälsomyndigheten, i uppdrag att ansvara för en nationell samverkansfunktion för antibiotikaresistensfrågor. Denna funktion omfattar idag 25 svenska myndigheter och organisationer. Det finns en nationell tvärssektoriell handlingsplan för ett samordnat arbete mot antibiotikaresistens för 2018-2020. (Länk: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/t/tvarsektoriell-handlingsplan-antibiotikaresistens-20182020/>)

Aktiviteterna i handlingsplanen omfattar hälso- och sjukvård, folkhälsa, den yttre miljön, djurhållning, veterinärmedicin och livsmedel. Samverkansfunktionens arbete fortsätter för att samordna det svenska arbetet mot antibiotikaresistens och för att genomföra aktiviteterna enligt den nationella handlingsplanen. Handlingsplanen kommer att uppdateras under 2021 och kommer att gälla för 2021-2024, arbetet har blivit försenat på grund av den pågående covid-19 pandemin.

Jordbruksverket deltar tillsammans med Folkhälsomyndigheten från och med november 2019 i ett EU-finansierat projekt, som syftar till att under två år stötta Lettland i deras arbete med att implementera sin nationella handlingsplan för AMR. På grund av pandemin har arbetet under året främst inriktats på aktiviteter inom djursektorn. Arbetet inom delprojekt 2, verktyg för hantering av antibiotika och antibiotikaresistens (antibiotic stewardship) hos livsmedelsproducerande djur, har anpassats för att kunna genomföras digitalt. Flera seminarier har genomförts.

Fråga 2. Redogör för den eventuellt bedömda respektive faktiska nytta och resultat som uppnåtts av arbetet med strategins delmål under perioden 2016-2020

- I. *För den egna organisationen*
- II. *Annan offentlig förvaltning eller näringsliv.*
 - *Beskriv synergier mellan detta uppdrag och andra uppdrag som myndigheten har.*

Nytta och resultat:

- Seminarier och workshops inom Nordic Baltic Veterinary Contingency Group har bidragit till ökad kompetens men framför allt till en samsyn kring gemensamma utmaningar och skapandet av nätverk mellan de olika ländernas myndigheter men också mellan myndigheter och forskningen samt mellan myndigheter och organisationer inom djurområdet. Det arbete som NBVCG gör har en klar koppling till det Memorandum of Understanding som undertecknats av de nordiska CVO och som syftar till att öka samarbetet på en operativ nivå och en hjälp länderna emellan med resurser, för bekämpningen av epizootier.
- Stärkta kontakter med förvaltningsmyndigheter, forskningsinstitut, i andra länder och nya nätverk. Deltagande i myndighetsnätverken för EAFRD och EMFF har ökat kontaktytorna till kollegor i de övriga Östersjöländerna vilket underlättat kommunikationen och lärandet. Utbytet både i BSR-EAFRD och BSR-EMFF nätverken skapar en bättre förståelse för hur andra länder i regionen använder och genomför EU-programmen. Det ger också en plattform för en ökad dialog om samordning av programmen och utökade samarbetsmöjligheter. De projektsamarbeten vi deltagit eller deltar i har ökat personalens möjligheter till kompetens- och erfarenhetsutbyte. Metoder och modeller för arbete t.ex. med att minska näringsläckage har spridits mellan länderna i Östersjöregionen. I Interreg-projektet Blue Platform deltar ett flertal forskningsinstitut från länder i Östersjöregionen till syfte att samordna aktiviteter och aktörer som kan påverka utvecklingen av den blåa bioekonomin i Östersjöregionen.
- Genom finansiering från Svenska institutet har flera initiativ tagits för att engagera och involvera unga i utvecklingen mot en mer hållbar cirkulär ekonomi och bioekonomi i Östersjöregionen. Projekten har haft tydlig koppling till genomförandet av strategin, FN:s hållbarhetsmål m.m.
- Utbyten med länder runt Östersjön har ökat förståelsen av och den externa kunskapen om Sveriges val att lägga stor vikt på miljöersättningar m.m. i landsbygdsprogrammet. I samband med att förslag till ny jordbrukspolitik presenterades 2018 har vi t.ex. genom kontaktnät i Waterdrive diskuterat miljöåtgärder i kommande CAP
- Nytt i kontakterna med HELCOM, EU-kommissionen m.m. Jordbruksverkets tjänstemän får impulser och kunskap om kostnadseffektiva miljöåtgärder och

planering av genomförande av kommande jordbruks- och fiskeripolitik i andra länder.

- Teknisk support till Lettland som stöd för att implementera delar av deras handlingsplan för AMR

Synergier med andra uppdrag

- Tydliga synergier mellan PAC-uppdraget och ansvar som förvaltningsmyndighet för EMFF och kanslifunktionen för landsbygdsnätverket och särskilt dess tematiska grupp för fiske och vattenbruk.
- Tydliga synergier med myndighetens uppdrag att främja utvecklingen av fiske, vattenbruk och fisketurism samt framtagande av strategi och handlingsplaner för framtidens fiske och vattenbruk.
- Tydliga kopplingar till myndighetens arbete inom ramen för Livsmedelsstrategin och den Maritima strategin.
- Tydliga synergier med myndighetens deltagande inom det nordiska fiskerisamarbetet och medverkan i arbetsgruppen AG-fisk.
- Synergier mellan medverkan i olika projekt och linjearbetet på Jordbruksverket.
- Tydliga kopplingar till arbetet med Agenda 2030

3. Beskriv hur ert arbete med strategin under perioden 2016-2020 bidragit till en mer hållbar utveckling av Östersjön

Strategins mål och delmål berör direkt eller indirekt en stor del av Jordbruksverkets verksamhetsområden och har under perioden utgjort en bra ram för de ansvar och aktiviteter där det finns ett mervärde av transnationellt samarbete. Under perioden har Jordbruksverket aktivt bidragit till att initiera och medverka i projekt, nätverk och samarbeten vars syfte varit att på olika sätt bidra till en mer hållbar utveckling av Östersjöregionen. Samtliga av de aktiviteter som nämns under fråga ett förutsätts också bidra till en mer hållbar utveckling. I linje med strategin bygger flera aktiviteter på ett tydligt flernivåsamarbete där kunskap och erfarenheter från flera olika delar av verksamheter kan överföras mellan lokal, nationell och internationell nivå. Det förväntas också främja samarbetet för en mer hållbar utveckling inom regionen och kan i bästa fall leda till en övergripande policypåverkan.

Den geografiska avgränsningen har också gjort det enklare för Jordbruksverket att fokusera arbetet. Strategin har t.ex. underlättat Jordbruksverkets samarbeten inom ramen för vattendirektivet och aktionsplanen för Östersjön som medfört en tydligare inriktning på fosforläckage i arbetet med övergödningsproblematik. Under perioden har Greppa Näringen genomfört en ambitiös fosforkampanj som kommer att rapporteras 2021. Den nya rådgivningsmodulen riktad mot hästägare fokuserar också på att reducera fosforförlusterna.

Nordic Baltic Veterinary Contingency Group är ett annat exempel där målsättningen är att öka de nordiska och baltiska ländernas förmåga att hantera utbrott av smittsamma djursjukdomar. En effekt av detta är att produktionen av animala livsmedel i regionen, blir robustare och säkrare.

Genom uppdraget som PAC inom policyområdet bioekonomi har Jordbruksverket aktivt verkat för att utveckla kontaktytor och integrera strategin i olika verksamheter genom att identifiera och initiera processer och samarbeten där det finns ett tydligt mervärde av transnationellt samarbete.

Det bör även nämnas att strategin utgör ett av flera relevanta styrdokument som bl.a. ligger till grund för prioriteringar inom det nationella programmet för havs- och fiskerifonden. Genom att beakta strategins mål och delmål i förslag till åtgärder inom det nationella programmet säkerställer Jordbruksverket att programmets genomförande bidrar till en hållbar utveckling inom hela regionen. Inom östersjönätverket för EHFF har Jordbruksverket också verkat för en ökad samordning mellan ländernas nationella program för ett mer effektivt genomförande av åtgärder som bidrar till hållbar utveckling inom hela regionen.

4. Hur kan strategin bli ett reellt styrdokument för er organisation?

Strategins mål och delmål berör direkt eller indirekt en stor del av Jordbruksverkets verksamhetsområden. Även om strategin inte är en helt integrerad del i myndighetens samtliga verksamheter betraktas strategin redan idag som ett av flera övergripande styrdokument. Strategin har också en mycket tydlig koppling till flera av de nationella styrdokument som ligger till grund för myndighetens huvudsakliga prioriteringar, däribland livsmedelsstrategin för jobb och tillväxt i hela landet och den maritima strategin för människor, jobb och miljö.

Strategin är även integrerad i vissa av de ekonomiska styrmedel som myndigheten förvaltar, inte minst i genomförandet av det nationella programmet för Havs- och fiskerifonden. I myndighetens förslag till åtgärder i nytt havs- och fiskeriprogram för perioden 2021-2027 föreslås också utökade möjligheter till finansiering av transnationella samarbeten inom vissa åtgärder. Innovationsprojekt inom fiske och vattenbruk samt kompetensutveckling och nätverksbildande inom fiske och vattenbruk är exempel på åtgärder där myndigheten identifierat ett tydligt mervärde av transnationella samarbeten. Strategin kan utgöra en viktig och betydelsefull plattform för sådana projekt och myndigheten anser generellt att strategin ger utökade möjligheter och stärker skälen till att medverka i transnationella samarbeten.

5. Hur kan EU:s strategi för Östersjöregionen kopplas tydligare till den kommande nationella strategin för hållbar regional utveckling?

Jordbruksverkets medverkan och bidrag till det regionala tillväxtarbetet och den sammanhållna landsbygdpolitiken sker till stor del genom genomförandet av EU:s jordbruks- och landsbygdpolitik, EU:s havs- och fiskeripolitik samt nationella prioriteringar inom livsmedelsstrategin för jobb och hållbar tillväxt i

hela landet och därtill den maritima strategin för människor, jobb och miljö. Utöver detta har den veterinära verksamheten runtom hela landet en viktig funktion för landsbygderna.

Genom att stötta en konkurrenskraftig matproduktion och djurvälstånd bidrar Jordbruksverket till många nyttor för hela Sverige. Jordbruksverket är en av 15 myndigheter som är särskilt utpekade att bidra till de landsbygdspolitiska målen. Jordbruksverket bidrar till en levande landsbygd genom jobb och utveckling, inte minst inom livsmedelsindustrin. En viktig utgångspunkt i genomförandet är en ökad och hållbar matproduktion samt en god djurvälstånd i hela Sverige. Genom att verka för en ökad matproduktion samtidigt som relevanta miljömål uppnås gynnas den biologiska mångfalden vilket också bidrar till attraktiva miljöer. Jordbruksverket är också förvaltande myndighet för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet som pekats ut som ekonomiska styrmedel av särskild betydelse för den regionala tillväxten.

Myndigheten anser generellt att EU:s strategi för Östersjöregionen har varit tydligt kopplad till den nationella strategin för hållbar regional tillväxt 2015-2020. Dock anser myndigheten att kommande strategi skulle gynnas av en tydligare koppling till övriga nationella mål och prioriteringar som är av betydelse för den regionala utvecklingen, t.ex. inom livsmedelsstrategin och den maritima strategin. Därigenom skulle östersjöstrategin också få en tydligare koppling till strategin och de olika verksamheter som är av betydelse för en hållbar regional utveckling. Det skulle sannolikt även främja samordning och flernivåsamarbeten mellan aktörer på lokal, regional och nationell nivå.

Jordbruksverket anser vidare att kopplingen till strategin skulle förtydligas genom att tydligt formulera mervärden och ge konkreta exempel kring hur transnationella samarbeten inom ramen för östersjöstrategin faktiskt kan effektivisera och accelerera arbetet med hållbar regional utveckling.

6. Hur skulle ni vilja att Sveriges sammantagna framtida arbete med strategin utvecklades de kommande 10 åren?

a) Vilka förändringar i uppdrag skulle ni vilja se?

Strategins mål och delmål relaterar väl till Jordbruksverkets nuvarande ansvar- och verksamhetsområden. Myndigheten anser att strategin har bidragit till utökad samordning och bättre transnationella samarbetsmöjligheter. På så vis har strategin också stor potential att effektivisera och accelerera arbetet mot en mer hållbar utveckling i Östersjöregionen.

Samtidigt berör strategin ett mycket brett spann av aktörer och policyområden som ofta påverkas av prioriteringar inom andra styrdokument på såväl nationell som internationell nivå. Det innebär i sig en stor utmaning och ställer stora krav på samordning och att effektivt kommunicera strategins syfte, mål och mervärde för att göra strategin till en integrerad del i relevanta processer. I vissa avseenden har strategin och dess handlingsplan varit svår genomtränglig vilket gjort den svår att ta till sig för andra än de som aktivt arbetar med strategins

genomförande. Det riskerar också att motverka strategins faktiska syfte, det vill säga att samordna och rikta samarbeten och finansiella insatser mot gemensamma utmaningar som kräver och gränsöverskridande lösningar. Av samma skäl är den interna styrningen av strategin viktig vilket ställer stora krav på en fungerande samordning mellan bl.a. policysamordnare, nationella styrgruppsmedlemmar och nationella koordinatörer inom respektive policyområde. Genom erfarenheter från arbetet som PAC inom PA Bioekonomi kan Jordbruksverket konstatera att engagemanget och intresset för strategins utveckling varierar mellan olika policyområden och medlemsländer.

Jordbruksverket anser att förslaget till ny handlingsplan är ett tydligt steg i rätt riktning genom en harmoniserad struktur för respektive policyområde och ökad tydlighet kring strategins implementering och styrning. Eftersom strategin bygger på transnationella samarbeten är det viktigt att berörda medlemsländer har en samsyn kring strategins fortsatta implementering. Det finns annars en risk att enskilda länders initiativ till att utveckla arbetet tar stora resurser i anspråk samtidigt som mervärde blir begränsat. Av samma skäl är det också viktigt att det finns en nationell tydlighet kring hur Sverige önskar integrera strategin i relevanta processer.

Jordbruksverket ser gärna utökade möjligheter att arbeta tvärsektoriellt mellan olika policyområden inom strategin. Som exempel omfattar arbete som bedrivs för att utveckla bioekonomi inte sällan innovation och berör således både PA Innovation och PA Bioekonomi. Är det dessutom ett projekt som avser övergödning berörs sannolikt även policyområdet PA Nutri. Det borde därför finnas möjligheter att på ett tydligare sätt samarbeta horisontellt kring processer som omfattar flera policyområden.

Eftersom strategins genomförande drivs genom projekt med olika finansieringskällor har det varit svårt att skapa kontinuitet och långsiktighet i arbetet. Det har också försvårat möjligheten till flernivåsamarbete och långsiktig policypåverkan på så vis som strategin är tänkt att fungera. Det är därför av stor vikt att gå från enskilda flaggskeppsprojekt mot mer strategiska och långsiktiga flaggskeppsprocesser. Genom att relevanta insatser och delprojekt kan ansluta sig löpande skapas en process som har bättre förutsättningar att verka över tid och på så vis leda till en mer långsiktig policypåverkan. Utökade möjligheter till finansiering av transnationella samarbeten inom de nationella operativa programmen för bl.a. EJFLU och EHFF skulle främja en sådan utveckling.

Jordbruksverket ser det som en stor utmaning och svårighet att det inte finns några särskilt avsatta resurser för att utveckla och driva strategin framåt. Det gäller inte minst i rollen som PAC inom PA Bioekonomi där myndigheten förväntas genomföra arbetet inom ramen för befintliga anslag. Vidare borde det vara möjligt att ansöka om mer långsiktig projektfinansiering inom t.ex. Interreg för att genomföra PAC-uppdraget. I dagsläget är det inte möjligt att söka för längre tidsperiod än två år i taget. Jordbruksverket bedömer att mer långsiktiga finansieringsmöjligheter för intern styrning och utveckling av strategin skulle gynna genomförandet som helhet. Det skulle också sända en tydlig signal om att

strategin är ett prioriterat styrmedel i arbetet mot en mer hållbar utveckling inom Östersjöregionen.

7. Eventuellt övriga medskick

Jordbruksverket har inga övriga medskick.

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Jens Persson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Anders Swahnberg, Olof Johansson, Pär Åkesson och Jörgen Fransson deltagit.

Christina Nordin

Jens Persson

Beslutet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrift